

BANSKOBYSSTRICKÁ KAPITULA AKO HODNOVERNÉ MIESTO VO SVETLE DOCHOVANÝCH PRAMEŇOV V ROKOCH 1780 – 1790

Banská Bystrica Chapter as the Place of Authentication in the Light of Preserved Sources in 1780 – 1790

Zuzana Mičková – Peter Mičko

DOI: 10.17846/CL.2021.14.2.126-138

Abstract: MIČKOVÁ, Zuzana – MIČKO, Peter. *Banská Bystrica Chapter as the Place of Authentication in the Light of Preserved Sources in 1780 – 1790*. The research subject of the presented study is the activity of the Banská Bystrica Chapter as the place of authentication (*locus credibilis*) in the first decade of its existence. The authors focus on the establishment conditions of the Chapter as part of the Diocese of Banská Bystrica in 1776 and the subsequent relocation of the Turiec convent *place of authentication* archives from Kláštor pod Znievom to Banská Bystrica in 1780. Moreover, the authors attempt to reconstruct the activities of a place of authentication, to present the personnel and economic background of the Chapter according to authentic descriptions drawing on the canonical visitations of 1785. Subsequently, they aim to demonstrate the structure and the amount of agenda of the place of authentication in the first decade of its existence according to the hitherto unresearched protocol of the credible place from 1780 – 1795 stored in the archives of the Diocese of Banská Bystrica. Finally, the authors follow the efforts of Emperor Joseph II to gradually centralize the places of authentication archives which, however, were not implemented due to the reasons stated in the study.

Keywords: *chapter, Banská Bystrica, locus credibilis, place of authentication, Joseph II.*

Úvod

Hodnoverné miesta (*loca credibilia*) ako inštitúcie verejného notárstva sú špecifikom uhorských dejín a ich význam je zo všetkých aspektov historického výskumu, či už ide o cirkevné dejiny, právne dejiny, pomocné vedy historické, či regionálne dejiny, nedoceneniteľný. Vrcholom pôsobenia hodnoverných miest je obdobie konca stredoveku a počiatku novoveku. V neskoršom období si svoj status v oblasti notárstva síce udržali, no ich význam postupne klesal. Najstarším hodnoverným miestam pôsobiacim na území dnešného Slovenska sa už slovenská historiografia vo väčšej miere venovala. Čo sa týka Banskobystrickej kapituly ako hodnoverného miesta, tu je situácia odlišná. Banskobystrická kapitula ako hodnoverné miesto začala svoju činnosť v roku 1780 v pozícii priameho pokračovateľa hodnoverného miesta – Turčianskeho konventu, ktoré bolo premonštrátni založené už v roku 1251, pričom prvý známy odtlačok stredovekej pečate tejto inštitúcie pochádza z roku 1291 (Takács 1992, 90). Banskobystrické obdobie daného hodnoverného miesta tak patrí do záverečnej éry fungovania a vplyvu inštitúcií hodnoverných miest. Z aspektu cirkevnej histórie sa z radov teológov venovalo niekoľko prác Banskobystrickej kapitule (Juhaniak 2016;

Brendza 2003), no Banskobystrická kapitula a jej činnosť hodnoverného miesta je dosiaľ v podstate nespracovanou témou. Kým archív hodnoverného miesta v Turci je sústredený v Slovenskom národnom archíve v Bratislave s označením fondu Hodnoverné miesto Konventu premonštrátov v Turci, s časovým rozsahom (1259) 1288 – 1912, jeho časť práve z obdobia pôsobenia hodnoverného miesta v Banskej Bystrici sa nachádza v Diecéznom archíve Banskobystrického biskupstva dosiaľ v nespracovanom a nezdokumentovanom stave. Predmetom tejto štúdie je poukázať na kľúčové body, ako sú založenie diecézy a kapituly v Banskej Bystrici, celospoločenské faktory, ktoré k takémuto vývoju prispeli, dôvody a spôsob presťahovania archívu hodnoverného miesta a náčrt fungovania inštitúcie v prvom desaťročí svojho pôsobenia v Banskej Bystrici.

Založenie Banskobystrickej diecézy a prepošstva v Banskej Bystrici

Zámer vytvoriť v rámci ostrihomskej arcidiecézy menšie cirkevné správne jednotky – diecézy možno sledovať už od vlády Ľudovíta I. Veľkého (Tomko 1995). K reálnemu aktu dismembrácie ostrihomskej arcidiecézy však konečne došlo oveľa neskôr, konkrétne dňa 13. marca v roku 1776, keď Pápež Pius VI. vyhovel žiadosti resp. návrhu Márie Terézie a v pápežskej bule *Regalium principum* vyslovil súhlas, že na území Ostrihomskej arcidiecézy vzniknú tri nové diecézy, a to v Banskej Bystrici, Rožňave a Spišskej Kapitule.¹ Dôvody, prečo k tomuto aktu napriek veľkej rozlohe a hustote obyvateľstva arcidiecézy neprišlo skôr, možno hľadať najmä v nestabilnej politickej a náboženskej situácii v Uhorsku počas predchádzajúcich storočí. Podmienky na uskutočnenie aktu dismembrácie Ostrihomskej arcidiecézy tak definitívne dozreli v poslednej štvrtine 18. storočia. Výrazné urýchľovače procesu vytvorenia nových diecéz boli najmä dva. Zrušenie Spoločnosti Ježišovej na základe breve pápeža Klementa XIV. zo dňa 21. júla 1773, ku ktorému v habsburskej monarchii došlo v októbri toho istého roka (Krapka – Mikula 1990, 276, 282) a zároveň absolutistické chápanie moci panovníka, zahŕňajúcej i oblasť cirkevnej politiky. Zásahy štátnej moci do cirkevných záležitostí so snahou o ich reformovanie v duchu jozefinizmu² sú tak typickou črtou tohto obdobia.

Odzrazom uvedeného je aj nami spracovaná otázka fungovania Banskobystrickej kapituly ako hodnoverného miesta v rokoch 1780 – 1790.

Zároveň s Banskobystrickou diecézou bolo spomínanou bulou zriadené taktiež prepošstvo, ktorého súčasťou bola sídelná kapitula – zbor kanonikov pri katedrálnom kostole. Kapitula sa skladala zo šiestich členov: veľprepošta, lektora, kantora, kustóda a dvoch kanonikov bez hodnosti (Koniarová 2002, 41-42). Možno konštatovať, že išlo o štandardnú štruktúru kapituly

¹ Úryvok z pápežskej buly *Regalium principum* §3 „*My, po zvážení všetkých záležitostí v pravom čase, po vypočutí rady [...] chceme vyhovieť Márii Terézii [...]. Z vlastnej pohnútky (motu proprio) a zo zisteného poznania uvedené mesto Banskú Bystricu apoštolskou mocou úplne a naveky odčleňujeme od Ostrihomskej arcidiecézy, a samotné mesto Banskú Bystricu uvedenou apoštolskou mocou podľa kánonických predpisov natrvalo povyšujeme titulom a poctou biskupského mesta. Náš milovaný syn, viedenský nuncius Apoštolskej stolice, má určiť, ktorý kostol v tomto meste, v Banskej Bystrici [...] sa stane katedrálnym kostolom [...]. A v tomto kostole má byť zriadené jedno prepošstvo, kde bude okrem veľprepošta aj jeden lektor, to bude druhá hodnosť, bude tam jeden kantor, to bude tretia hodnosť a bude tam jeden strážca, čiže budú tam štyria hodnostári. Taktiež rôzne kanonikáty a prebedy pre všetkých klerikov, či budúcich kňazov, aj pre lektora, kantora, kustóda a pre jedného i druhého kanonika, a tak ako sa ukazuje, treba zvoliť kapitolu spomínaného kostola, ktorý bude povýšený na katedrálny. Kapitula spomínaného kostola sa má skladať zo šiestich členov [...]*“ (Koniarová 2002, 41-42).

² K otázke jozefinizmu pozri bližšie: Winter 1948.

z konca 18. storočia.³ Kanonikov menovala sama panovníčka.⁴ Pôvodne bolo menovanie kanonikov v Uhorsku v kompetencii biskupov, no na základe breve, v ktorom Pápež Klement XIII. udelil Márii Terézii a jej potomkom titul „*Rex Apostolicus*“ si uvedené právo v kombinácii s patronátnym právom uhorských kráľov a myšlienkami jozefinizmu prisvojila panovníčka (Tomko 1995, 33-34). Právo mala panovníčka v konečnom dôsledku potvrdené i pápežom v spomínanej bule *Regalium principum*.⁵

Na zabezpečenie ľudských a ekonomických zdrojov novovzniknutej Kapituly boli využité v oboch sférach capacity, ktoré sa uvoľnili po zrušení Spoločnosti Ježišovej.

Do konca roka boli kanonikáty obsadené najmä bývalými jezuitmi a základným hospodárskym zázemím biskupstva a kapituly sa zase stali niekdajšie jezuitské majetky.

Banskobystrická kapitula nemala spočiatku vlastné štatúty, a tak sa riadila štatútmi používanými kapitulou v Bratislave⁶ (tento stav trval do roku 1785). Inštaláciou nových kanonikov bol poverený kanonik Bratislavskej kapituly, Martin Görgei, ktorý ich v novovymenovanej Katedrále sv. Františka Xaverského v Banskej Bystrici uviedol do úradu 27. októbra 1776 (*Schematismus* 1876, 48; Juhaniak 2016, 32). Prvé konzistórium sa konalo 19. decembra 1776 (*Schematismus* 1876, 11; Koniarová 2002, 56).

Prvým veľprepoštom Banskobystrickej kapituly bol panovníčkou menovaný bývalý viedenský univerzitný profesor a rakúsky provinciál zrušenej Spoločnosti Ježišovej v Rakúsku, Mikuláš Muszka (62 r.). Hodnosť veľprepošta zastával do svojej smrti 11. septembra 1783 (*Schematismus* 1876, 55-56).

Prvým lektorom Kapituly sa stal Martin Matejovicz (42 r.). Pred menovaním za kanonika pôsobil ako farár v Sobotišti a vicearchidiakon senického dištriktu. Po smrti Mikuláša Muszku bol menovaný za veľprepošta (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 27).

Kantorom bol menovaný Jozef Juraczka (51 r.), pôvodne zvolenský farár a vicearchidiakon dolného zvolenského dištriktu (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 27).

Kustódom sa stal Karol Pallits (42 r.), ktorý na rozdiel od ostatných kanonikov nepochádzal z územia severného Uhorska, ale z Banátu. Pred menovaním za kanonika bola jeho posledným pôsobiskom farnosť Slovenská Ľupča, pričom zároveň zastával post vicearchidiakona horného zvolenského dištriktu. Od roku 1794, po smrti spolukanonika Jozefa Juracku, sa stal kantorom kapituly (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 27).

Kanonici bez hodnosti – jednoduchí kanonici, boli dvaja. Prvý bol menovaný do pozície kanonika seniora Jozef Janovszky (46 r.) a druhý do pozície kanonika juniora Mathias Plathy (51 r.). Obaja boli bývalí jezuiti, svojho času prednášajúci na Trnavskej univerzite.

Jozef Janovszky v kapitule zastával zároveň post dekana (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 28).

Mathias Plathy z Paludze⁷ sa pred svojím pôsobením v kapitule venoval najmä pedagogickej činnosti. Neskôr spravoval záležitosti spoločnosti Ježišovej v Budíne a bezprostredne po jej zrušení sa uplatnil pri kráľovskej kúrii, konkrétne u kráľovského prokurátora. Znalosti práva využil

³ Obdobnú štruktúru kapituly možno sledovať v Rožňave a neskôr i v Košiciach (Zubko 2003, 9).

⁴ K otázke patronátneho práva pozri bližšie: Tomko 1995.

⁵ Úryvok z pápežskej buly *Regalium principum* §5 „Okrem toho takým istým spôsobom Márii Terézii, apoštolovej kráľovnej, aj jej kráľovským nástupcom v spomínanom kráľovstve apoštolskou mocou naveky udeľujeme a ponechávame právo udeľovať všetky cirkevné benefície, kanonikáty a prebendy v kapitule spomínanej, nami povýšeného banskobystrického katedrálneho kostola...“ (Koniarová, 2002, 46).

⁶ Táto skutočnosť vysvetľuje dôvod, prečo sa v banskobystrickom diecéznom archíve nachádzajú štatúty Bratislavskej kapituly. Tieto štatúty sú síce bez datovania, no z ich obsahu vyplýva, že ide o štatúty novoveké (DABB, f. K-BB, k. P115).

⁷ Dnes zaniknutá obec Palúdzka je súčasťou Liptovského Mikuláša.

aj v Banskej Bystrici, keď kapitolu zastupoval v právnych sporoch. Po smrti prvého veľprepošta sa stal lektorom kapituly. Popri kanonikáte bol zároveň riaditeľom banskobystrického biskupského gymnázia (pokračovateľa jezuitského kolégia) a turčianskym archidiakonom (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 27).

V roku 1784 počet kanonikov po smrti veľprepošta doplnil opäť bývalý jezuita Anton Okolicsány, ktorý pôsobil do menovania za kanonika ako farár v Detve (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II.).

Sídlom kapituly sa stalo bývalé jezuitské kolégium. Veľprepošt obýval dom na hlavnom námestí vedľa Katedrály sv. Františka Xaverského v tzv. Oberhause a ostatní kanonici obývali samostatné byty v budove bývalého jezuitského kolégia (Schematismus 1876, 48).

Hospodárske zázemie kapituly sa nachádzalo najmä v Hontianskej stolici v okolí Bátoviec-Pečenice a Dolné Jablňovce, v Hokovciach, v Hontianskych Trstánoch, ďalej išlo o usadlosť Korbasz, situovanú medzi obcami Hokovce a Opátove Moravce⁸ a usadlosť Hereczeg, ležiacu medzi Domadicami a Bormi. Okrem spomenutého mala kapitula v správe i majetky v Liptovskej Sielnici, príjmy opátstva vo Svätej Mare v Liptove a neskôr bola kapitule pridelená obec Zvolenská Sielnica. V rámci týchto majetkov kapitula disponovala poľami, lúkami, lesmi, vinicami, rožným statkom, ovčiami stádami. V menovaných majetkoch sa nachádzali mlyny, stodoly, bitúnky, pivovar, pálenice, kováčske dielne, pivnice. Na konci parcely svojej banskobystrickej rezidencie, siahajúcej od námestia po Hron, mala kapitula záhrady (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 33-35).

Kapitula sa tak ako jej predchodcovia, jezuiti, zaoberala aj predajom vína na banskobystrickom námestí, pričom sa odvolávala na staré právo predaja vína, či piva viazaného k cirkulárnym domom (Jurkovič 2005, 202).⁹

Dozor nad celým hospodárením kapituly mal kanonik, dekan, ktorému sa zodpovedali správcovia jednotlivých hospodárskych majetkov, dohliadajúci zároveň na plnenie povinností urbáriálnych poddaných.

Kapitule prináležal ďalej desiatok z bojnického panstva, ktorý bol však prenajatý Jánovi Pálffyemu za 1632 zlatých. Kapitula spravovala mnohé fundácie a od roku 1780 mala aj príjmy z činnosti hodnoverného miesta (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 36).

Súčasťou personálneho zázemia kapituly boli okrem už spomenutých urbáriálnych poddaných a správcov majetkov svetskej osoby ako sluhovia, či zvonár. V katedrálnom kostole, ktorý patrili pôvodne jezuitom, pôsobili okrem kanonikov ešte ďalší štyria kňazi (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I., 26-27).¹⁰

Po oficiálnom zrušení Spoločnosti Ježišovej sa tak v Banskej Bystrici naďalej v pretransformovanej forme stretávame s jej bývalými členmi i majetkom.

Vyššie spomenuté potvrdzujú i zápisy z banskobystrickej katolíckej matriky zosnulých, v ktorej možno sledovať, že okrem spomenutých kanonikov sa v Banskej Bystrici stretávame ešte s niekoľkými členmi zrušenej Spoločnosti Ježišovej, ktorí tu dožili. Ako príklad možno spomenúť bývalého rektora jezuitského kolégia, neskoršieho administrátora banskobystrickej farnosti Michaela Scheftsika, ďalej profesora gymnázia Ignáca Gyürtsaka, či neskoršieho banskobystrického farára Ignáca Raucha (ŠA BB f. ZM, MD 1780 – 1841, RC – FBB).

Z uvedeného je teda evidentné, že bývalí jezuiti sa v novovytvorenom biskupstve hojne uplatnili. Takéto riešenie nebolo špecifické len pre Banskú Bystricu, viacerí poprední jezuiti dostali

⁸ V súčasnosti je to súčasť obce Hontianske Moravce.

⁹ O oprávnenosť predaja vína sa mesto súdilo i s jezuitmi a po vzniku biskupstva aj s kapitulou (Jurkovič 2005, 202).

¹⁰ DABB, fond Kánonické vizitácie Banskobystrickej diecézy 1754 – 1830, CV19C I. 26-27.

po zrušení rehole významné cirkevné pozície a rádozí členovia svoje farnosti (Krapka – Mikula 1990, 307).

Sťahovanie archívu hodnoverného mieste, začiatok činnosti hodnoverného miesta v Banskej Bystrici

Banskobystrická kapitula prebrala okrem svojich cirkevných povinností, ktoré nie sú predmetom tejto štúdie, aj povinnosti svetského charakteru. Od roku 1780 začala vykonávať činnosť hodnoverného miesta ako priameho nástupcu hodnoverného miesta Turčianskeho konventu Panny Márie v Kláštore pod Znievom.

Administratívnym podkladom zmeny bolo rozhodnutie Miestodržiteľskej rady, odsúhlasené Máriou Teréziou, o presťahovaní archívu hodnoverného miesta z Kláštora pod Znievom do Banskej Bystrice, ktoré bolo vydané 10. júla 1780. O tomto kroku boli písomne upovedomené všetky dotknuté strany. Podľa odpisu dokumentu v protokole hodnoverného miesta (DABB, f. K-BB, k. P113)¹¹ vieme o priebehu realizovaného aktu nasledovne:

V bode a) bol určený termín presťahovania archívu hodnoverného miesta, ktorý bol podľa zistení Miestodržiteľskej rady „*desolato in statu*“. Sťahovanie malo prebehnúť po 1. auguste toho istého roku.

V bode b) Miestodržiteľská rada nariadila, že až do konania zasadania snemu majú byť dokumenty naďalej vydávané pod pečaťou Turčianskeho konventu Panny Márie. (Tento stav sa nakoniec nezmenil pri najbližšom zasadaní snemu, ktorý bol zvolaný Leopoldom II. v roku 1790, ale až v roku 1802, keď bola Františkom II. po schválení snemu, teda po prebehnutí legislatívneho procesu, udelená Banskobystrickej kapitule konečne vlastná pečať).¹²

V bode c) sa nariaďovalo, aby bol presťahovaný archív uložený na mieste bezpečnom, suchom a spoľahlivo chránenom v prípade požiaru.

V bode d) bolo presne popísané, ako sa má preberanie archívu zrealizovať. Za Banskobystrickú kapitolu mali byť v dohodnutom čase a na určenom mieste, kde bol uchovávaný archív vyslaní veľprepoš a lektor, ktorí ešte predtým zložili prísahu konventu. Na mieste, za účasti súčasných príslušníkov konventu, turčianskych stoličných úradníkov a notára turčianskeho konventu prebrali od znievského farára, zároveň správcu hodnoverného miesta, podľa predloženého súhrnu všetky prezreté spisy. Nasledne mali byť všetky spisy v sprievode turčianskych stoličných úradníkov opatrené pečaťou a rýchlo prevezené do Banskej Bystrice. V Banskej Bystrici za prítomnosti celej kapituly, stoličných úradníkov turčianskych, ako aj zvolenských mali byť spisy odpečatené, znovu prezreté a uložené na určené miesto. Od 1. augusta tak kapitula mohla začať podľa zaslaného rozhodnutia vystavovať dokumenty.

¹¹ Ide o prvý protokol vedený Banskobystrickou kapitolou a rozhodnutie Miestodržiteľskej rady je prvým zaprotokolovaným dokumentom. *Protocolum Loci Credibilis* 1780 – 1795 je uložený v Diecéznom archíve v Banskej Bystrici, vo fonde Kapitula – Banská Bystrica v kartóne označenom ako P113.

¹² Na sneme v roku 1802, zákonom č. 15 bolo rozhodnuté poveriť Banskobystrickú kapitolu samostatným vedením hodnoverného miesta s vlastnou pečaťou, ktorú jej mal podľa §1 určiť panovník. Za právoplatné boli dodatočne uznané všetky verejné listiny, ktoré kapitula vydala v mene Turčianskeho konventu od roku 1780 (Mišík 1963, 80). Podoba pečate je nasledovná: V hlavnom poli je vyobrazená Panna Mária sediaci na tróne s korunou na hlave a s Jezuliatkom stojacim na jej ľavom stehne. Po stranách stredového poľa pečate sa nachádzajú taktiež ako na pečati turčianskeho konventu na ľavej strane písmená I.H.V. (IN HONOREM VIRGINIS), pod ktorými je hviezda a na pravej strane písmená MR.DNI (MATRIS DOMINI), pod ktorými je rastúca luna. Na okraji pečatného poľa sa nachádza majuskulná legenda SIGILLUM CAPITULI NEOSOLIENSIS ANNO 1802 (Juhaniak 2016, 38, XVI).

Zároveň s predchádzajúcimi bodmi bolo hodnovernému miestu ako hospodárske zázemie udelená obec Zvolenská Sielnica, ktorá predtým patrila turčianskemu prepošstvu – prepozitúre, neskôr bola súčasťou fondu na financovanie univerzity v Budíne a pred 10. júlom 1780 bola súčasťou všeobecného študentského fondu (*ad generalem fundi studiorum pretinentem*).

Rozhodnutie Miestodržiteľskej rady bolo plne akceptované. Svedčia o tom nasledujúce odpisy v protokole. Dňa 28. júla 1780, zložili konventuálnu prísahu predznievskym farárom Ignáčom Czeppánom a zároveň predstaveným konventu, ostatnými členmi konventu a zástupcami Turčianskej stolice vyslaní zástupcovia Banskobystrickej kapituly, veľprepoš Mikuláš Muszka a lektor Martin Matejovicz.

Uskutočneným aktom predstaviteľa Banskobystrickej kapituly prevzali na seba záväzok správy a starosti o pečať hodnoverného miesta, protokoly a listiny a prisahali vernosť nadriadeným cirkevným hodnostárom.

Podľa dokumentu, ktorý vznikol 3. augusta 1780, došlo následne k odovzdaniu pečate a archívu za prítomnosti už vyššie spomenutých svedkov. Bol vypracovaný zoznam archívnych protokolov a očíslovaných nezaprotokolovaných zväzkov. Celý tento zoznam sa stal súčasťou odovzdania archívu.

Dňa 9. augusta bol archív hodnoverného miesta už definitívne v Banskej Bystrici. Na mieste zložili konventuálnu prísahu všetci ostatní banskobystrickí kanonici a ďalší zúčastnení úradníci. Dňa 10. augusta zložil prísahu aj novovymenovaný notár hodnoverného miesta Karol Matyus.

Posledným aktom sa prenos archívu zavŕšil a Banskobystrická kapitula pod hlavičkou Turčianskeho konventu Panny Márie a s pečaťou tohto konventu začala činnosť hodnoverného miesta (DABB, f. K-BB, k. P113).

Presídlenie konventu sa nestretlo so spokojnosťou najmä v zainteresovaných stolicích, pričom konkrétne dôvody nepoznáme. V roku 1782 podali urgenciu so žiadosťou, aby snem rozhodol o návrate konventu do Kláštora pod Znievom. Snem sa ale do roku 1790 nezišiel, urgencia stratila za tento čas na aktuálnosti a do zániku hodnoverných miest v roku 1874 už zostalo pri *status quo* (Mišík 1963, 80).

Vnútoraná organizácia Banskobystrickej kapituly ako hodnoverného miesta v rokoch 1780 – 1790

O vnútornej organizácii a živote kapituly ako hodnoverného miesta dozvedáme najmä vďaka kanonickým vizitáciám. V nami sledovanom období bola vykonaná vizitácia kapituly v roku 1785, prvým banskobystrickým biskupom grófom Františkom Berchtoldom. Čo sa týka činnosti hodnoverného miesta – konventu, najviac sa dozvedáme v kapitole 8. vizitačného protokolu *De Actibus et Obligationibus Fide Dignitatis Legalis* a v štatútoch kapituly, zaznamenaných v totožnom vizitačnom protokole (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I.).

Na činnosti hodnoverného miesta sa z kanonického zboru podieľali najmä veľprepoš, lektor a kustód. No nie je výnimkou, že na listinách sú okrem lektora a kustóda ako zástupcovia kapituly uvádzaní všetci členovia konventu alebo len lektor a kanonik bez hodnosti (DABB, f. K-BB, k. P120). Nevyhnutnou súčasťou vierohodného miesta bol aj notár.

Veľprepoš kapituly dohliadal na činnosť celej kapituly a ako predstavený Konventu Panny Márie v Turci bolo v jeho kompetencii povolávať kanonikov konventu k vydávaniu dosvedčujúcich listín, štatutácií, testamentov, prokuračných listín, splnomocňujúcich listín a všetkých ostatných dokumentov týkajúcich sa verejných právnych záležitostí (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I., 65).

Povinnosťou lektora – kanonika v organizácii hodnoverného miesta – konventu bolo všetky návrhy vydávaných listín koncipovať a predčítať kapitule. Písomnosti musel následne doslovne zaznamenať do protokolu – knihy zaprotokolovaných dokumentov, či už išlo o panovnícke mandáty, úradné nariadenia Miestodržiteľskej rady, Kráľovskej komory, rozhodnutia diecézneho biskupa, či všetky reskripty priamo smerované na kapitolu. Zostavoval taktiež odpovede kapituly v rámci úradnej korešpondencie. Jeho úlohou bolo zachovávať poriadok v archíve kapituly, pričom v tomto prípade išlo o archív kapituly – „*archivum Capituli*“, nie archív hodnoverného miesta. Nakoniec všetky dokumenty, už prečítané notárom musel opätovne, predložiť, prečítať a následne podpísať (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I., 66).

Kustód – so zreteľom na činnosť hodnoverného miesta, mal povinnosť vydané a lektorom podpísané dokumenty, opatriť pečaťou. Pri pečatení mal byť prítomný lektor, členovia konventu, minimálne však notár. Uchovával taktiež kľúče od archívu hodnoverného miesta – „*archivum publicum*“, ktoré nesmel zveriť nikomu okrem členov konventu, i to len s vedomím prepošta a v prípade jeho neprítomnosti. Pod jeho dozorom bola aj autentická pečať hodnoverného miesta, ktorá bola zároveň s dokumentmi zamknutá v archíve. Úlohou kustóda bolo taktiež odpečatovať za prítomnosti členov konventu vyšetrovacie mandáty „*mandata requisitoria*“. Vyberal poplatky za vystavenie dokumentov hodnoverného miesta a na konci roka nazhromaždenú sumu rozdelil medzi ordinárov kapituly, podľa zaužívaného pravidla (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 30). Dôsledne sa mal starať o protokoly, ktoré u seba nemohol uchovávať, ale ihneď po vydaní hľadaných listín, ich musel vrátiť do archívu. Kľúče od sakristie, kde sa konali konzistóriá kapituly, nemohol za žiadnych okolností zveriť svetskému človeku, ale v prípade choroby alebo z iného závažného dôvodu ich mal zveriť niekomu z grémia s vedomím prepošta, a v jeho neprítomnosti lektora. V neposlednom rade boli v jeho kompetencii osoby, ktoré kráľovská kúria postúpila na kapitolu, z dôvodu vykonania právneho aktu prísahy. Prísaha bola zložená po hlavnej omši prisahajúcimi osobami, ktoré ju obrátené smerom k oltáru a nad knihou Svätého písma, za prítomnosti niekoľkých kanonikov predniesli zreteľným hlasom (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I., 67).

Svetský element hodnoverného miesta – notár bol na začiatku svojho pôsobenia povinný zložiť presne formulovanú prísahu,¹³ ktorou sa zaviazal vydávať pravé a zákonné dokumenty v súlade so zákonmi krajiny. Okrem základnej povinnosti dodržiavania prísahy bolo jeho ďalšou povinnosťou uchovávať protokoly konventu, v ktorých nemal právo pridať, odstrániť alebo opraviť ani „jotu“ alebo „dĺžku“. Riadiť sa mal nariadeniami konventu a bez vedomia veľprepošta sa nesmel z blízkosti kapituly vzdialiť na viac ako deň. Ku klientom – *causantibus* sa mal správať ľudsky. Nemal zdržovať vybavovanie odkladmi. Nesmel žiadať vyššiu sumu, ako boli predpísané poplatky. Pevný plat notára konventu v tomto čase predstavoval 100 zlatých, k čomu malnárok na ďalšie vyúčtovanie z vydaných listín (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I., 38-39).

Prvým notárom konventu bol už spomínaný Karol Matyus. V roku 1785 bol zvolený nový notár pre hodnoverné miesto, Joannes Schurman (DABB, f. K-BB, k. P113, 216), vo vizitáciách opísaný ako znalý krajinského práva a pevnej viery „*Iuris patrii gnarus et integrae fidei*“. Post notára konventu zastával až do svojej rezignácie v roku 1794, keď sa jeho nástupcom stal Jozef Thuolth, ktorý podľa zápisu v protokole vypomáhal konventu ako notár už pre rokom 1794 (DABB, f. K-BB, k. P113, 704).

¹³ Prísaha notára znela nasledovne: „*Ego N.N. electus Notarius Conventus B. M.V de Thurócz juro per Deum Sanctum. Sanctam et individuum Trinitatem Beatissimam Mariam semper Virginem, et omnes Sanctos, quod ego omnibus, et singulis, coram me causantis de Lege Regni veras et legitimas litteras emanabo, Protocolla conventus fideliter conservabo, superioribus meis fidelis ero, sic me Deus adjuvet, B. V. Maria et omnes Sancti*“ (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C I., 38).

Vykonávanie aktu vierohodnosti od prijatia žiadosti po vydanie požadovaného dokumentu prípadne svedectva malo jasné pravidlá.

Žiadosť na vydanie akéhokoľvek dokumentu konventom musela byť najprv prečítaná za prítomnosti členov konventu. Požadovaný dokument lektor následne spísal a spolu s kustódom zanesol notárovi konventu. Notár upravil dokument formálne a štylisticky. Takto pripravený dokument bol prinesený opäť lektorovi, ktorý ho starostlivo skontroloval, eventuálne pri odpise porovnal s originálnym dokumentom. V prípade potrebnej opravy sa za žiadnych okolností nemohlo zasahovať do samotného textu. Na konci dokumentu (predtým, ako bol opatrený pečatou) vlastnou rukou pridal lektor formulku, v ktorej bola uvedená osoba upravujúca základné znenie dokumentu a navrhujúca správnu formuláciu konkrétneho riadku. Pripravený dokument lektor podpísal s vyjadrením „prečítané a vydané lektorom konventu N. N.“. Pečatenie dokumentu vykonával kustód za prítomnosti notára. Všetky verejnoprávne dokumenty boli uchovávané v archíve na suchom mieste pod dozorom kustóda.

Vyhlasujúce či dosvedčujúce listiny boli vystavené aj za prítomnosti tých, ktorí ich predkladali, a pred podpisom boli ešte prečítané lektorom (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 46).

Poplatky za jednotlivé typy dokumentov sa vyberali podľa kráľovského mandátu z 13. augusta 1770. Pokiaľ sa však spory a právne záležitosti týkali chudobných alebo biednych osôb, o ktorých to bolo buď verejne známe, alebo dokázané dosvedčujúcimi listinami, vtedy mali byť písomnosti vyhotovené zadarmo, bez zbytočných prieťahov (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 47).

Agenda hodnoverného miesta v rokoch 1780 – 1790

Od roku 1780, konkrétne od dátumu, keď Miestodržiteľská rada nariadila presťahovanie archívu hodnoverného miesta do Banskej Bystrice, bola agenda hodnoverného miesta zaprotokolovaná v protokole Konventu Panny Márie z Turca Banskobystrickou kapitulou. Tento protokol sa v súčasnosti nachádza v Diecéznom archíve banskobystrického biskupstva (DABB, f. K-BB, k. P113). Vďaka jeho existencii si tak možno spraviť presnú predstavu o množstve a typológii jednotlivých právnych aktov,¹⁴ vykonaných hodnoverným miestom v sledovanom období.

V priebehu prvého desaťročia fungovania hodnoverného miesta v Banskej Bystrici jeho agenda obsahovala najviac svedectiev o právnych úkonoch, ktoré sa týkali zastupovania strany v právnom konaní, teda prokuračných listín (*litterae procuratoriae*), pričom za celé nami sledované obdobie sme právnych aktov tohto druhu identifikovali 72. Druhým najpočetnejším typom dokumentov boli plnomocenstvá (*l. plenipotentiales*) v počte 41.

Z dosvedčovacích listín, ktoré vydala Banskobystrická kapitula bola typovo najviac zastúpená protestačná listina (*l. protestationes seu contradictoriae*), keď za 10 rokov bolo v protokole zapísaných 41 takýchto dokumentov. Odvolacích listín (*l. revocatoriae*) bolo zapísaných 8. V počte 23 boli zastúpené vyhlásenia – fasie, medzi ktoré zaraďujeme svedectvá s trvalou platnosťou (*fassiones perennes*), zmluvné vyhlásenia (*fassiones contractuales*) a odstupovacie listiny (*l. cessionales*). Zálohové, či dlžobné úpisy (*l. pignoratioriae*) boli vystavené len 2 a svedectiev (*l. testimoniales*) 5. Čo sa týka vyhotovovania jednoduchých odpisov listín – transsumptov, v protokole ich bolo nájdených 5.

Posledná hojne zastúpená skupina záznamov v protokole súvisela s dohľadávaním dokumentov v archíve hodnoverného miesta. Išlo o všeobecné vyšetrovacie listiny (*requisitoria generalia*), ktoré boli zasielané panovníkom, krajinským sudcom, sedmipanskou tabuľou z dôvodu dohľadania v archíve hodnoverného miesta, buď konkrétneho dokumentu, prípadne všetkých dokladov

¹⁴ Blížšie k typológii právnych aktov pozri: Láclavíková – Švecová 2007.

týkajúcich sa určite kauzy, ktoré mohli byť použité vo vyšetrovanom prípade. Takýchto záznamov bolo 31.

Okrem spomenutých kategórií boli zaprotokolované napríklad aj cisárske nariadenia, úradné odpovede konventu na cisárske nariadenia a niekoľko nezaradených dokumentov.

Najviac zaprotokolovaných dokladov bolo v roku 1782 a to 36; najmenej v roku 1789, 11 (v tomto prípade vynechávame rok 1780, keďže hodnoverné miesto bolo presťahované do Banskej Bystrice a tu pôsobilo len od 1. augusta).

Listiny zapísané v protokole boli dominantne v latinskom jazyku. Maďarčina a slovenčina sa vyskytujú sporadicky a nemčina okrem odpisov starších dokumentov vôbec (DABB, f. K-BB, k. P113), čo je zaujímavé vzhľadom na presadzovanie nemčiny ako administratívneho jazyka Jozefom II., konkrétne intimátom Miestodržiteľskej rady vydaným 4. júna 1784 (Markov 1973, 117). I všeobecné vyšetrovacie listiny (*requisitoria generalia*), zasielané kapitule pod pečatou panovníka, prípadne krajinského sudcu, boli aj po roku 1784 písané v latinskom jazyku.¹⁵

Vydávanie všetkých dokumentov sa riadilo krajinským právom, a teda mali platnosť v celej krajine. Výnimkou boli plnomocenstvá, keď právomoc kapituly bola obmedzená len na susedné stolice (DABB, f. KVBD, 1754 – 1830, CV19C II., 45).

Archív hodnoverného miesta v rokoch 1780 – 1790

Otom, že bol archív na dobre chránenom mieste, svedčí fakt, že sa zachoval neporušený napriek niekoľkým ničivým požiarom v meste. Napríklad v máji 1783 vypukol v Banskej Bystrici požiar, ktorý mal okrem mnohých ľudských obetí aj devastačné materiálne následky. Zničil priestor s príbytkami kapituly, rozšíril sa na novopostavenú biskupskú rezidenciu, kde zároveň zhoreli diecézne protokoly. Zasiahol všetky mestské kostoly a 340 domov (Schematismus 1876, 50; Lacko 2011, 141). Našťastie archív hodnoverného miesta zostal uchránený. V protokole hodnoverného miesta je za rok 1783 zapísaných o viac ako polovicu menej právnych aktov (konkrétne 14), ako v predchádzajúcom roku (36), ale aj nasledujúcom (34), no zmienka o požiari je spomenutá len v súvislosti s jedným dokumentom, ktorý je v protokole kvôli poškodeniu prepísaný vo fragmente. Tento dokument sa mal práve v čase požiaru nachádzať u notára (DABB, f. K-BB, k. P113, 120).

Reformným snahám Jozefa II. sa nevyhli ani hodnoverné miesta, resp. ich archívy. Na zistenie stavu archívov hodnoverných miest sa zameriaval cisár Jozef II. od roku 1786. Podľa cisárskeho mandátu číslo 2293 z 24. júna 1786 bolo Banskobystrickej kapitule prostredníctvom sedmipanskej tabule oznámené (totožná korešpondencia bola poslaná aj iným hodnoverným miestam), aby kapitula ako hodnoverné miesto, v prípade ak nemá dôsledne vypracované elenchi¹⁶ k zaprotokolovaným dokumentom vydaným a uloženým v archíve hodnoverného miesta, dôsledne vypracovala takéto elenchi. Ďalej sa požadovalo zhotoviť presný popis rozsahu archívu, spôsob jeho uchovávaní a popis vykurovania miestností, v ktorých sa nachádzal. Registrácia mala byť uskutočnená podľa zaužívanej normy. K tejto činnosti sa malo pristúpiť ihneď, a pokiaľ nebola dokončená, boli hodnoverné miesta povinné každých 15 dní posilať správu panovníkovi, ako práce pokračujú (DABB, f. K-BB, k. P120, nečíslované; DABB, f. K-BB, k. P113, 249-250).

Banskobystrická kapitula poslala prvú a zároveň najobsiahlejšiu správu ohľadom archívu 23. júla toho istého roku. V správe sa konštatovalo, že archív bol po prevzatí v roku 1780 vo veľmi

¹⁵ V Diecéznom archíve sa nachádzajú spomínané dokumenty nielen ako odpisy v protokole, ale dokumenty od roku 1785 i ako originály (DABB, f. K-BB, k. P120).

¹⁶ Elench – ide o registratúrnú knihu, ktorej obsahom sú menné alebo vecné heslá, ktoré sú nápomocné pri orientácii v archivovaných dokumentoch, s ich presnou registráciou.

neusporiadanom stave. Všetky spisy boli vzájomne domiešané. Z tohto dôvodu museli byť spisy usporiadané do fasciklov a označené číslami. Niektoré už boli v danom čase registrované, ale niektoré iba v procese registrácie. Protokolov bolo podľa správy 30, z čoho 25 so svojimi elenchami, k zvyšným 5 protokolom boli elenchi práve v procese vyhotovovania.

Ďalšie informácie sa týkali pomerne podrobného opisu priestoru archívu hodnoverného miesta, kde sa uchovávali písomnosti a autentická pečať, pričom členovia kapituly ho vyhodnotili ako veľmi bezpečný (DABB, f. K-BB, k. P120, nečíslované; DABB, f. K-BB, k. P113, 250-252).¹⁷

Ďalší mandát z dôvodu doplnenia informácií bol z Budína poslaný 1. augusta 1886. Predmetom záujmu bola tentokrát informácia, ktorá súvisela so schránkami, skriňami, kde boli dokumenty uchovávané. Ďalej bolo pripomenuté, že elenchi, ktoré existujú, majú byť hodnoverne prepísané a tieto kópie majú byť ihneď poslané do Budína (DABB, f. K-BB, k. P120, nečíslované; DABB, f. K-BB, k. P113, 253-254).

Dňa 20. augusta sa v odpovedi dočítame, že žiadne skrine sa v archíve konventu nenachádzajú a dokumenty sú uložené a „koldokola“ uzavreté v schránkach¹⁸ (DABB, f. K-BB, k. P120, nečíslované; DABB, f. K-BB, k. P113, 255-256).

Pôvodne mal byť proces registrácie ukončený do konca aktuálneho roku, teda roku 1886, no táto činnosť sa neustále predlžovala. Kapitula bola pravidelne vyzývaná, aby svoju činnosť urýchlila. Posledný dokument tohto charakteru v protokole kapituly nachádzame s datovaním 22. októbra 1789 a je odpoveďou na ďalšie cisárske nariadenie číslo 5601 zaslané toho istého roku 30. septembra. Kapitula v odpovedi uvádza, že výzva na urýchlené odovzdanie vypracovaných kópií elenchov je neopodstatnená, pretože túto povinnosť si kapitula už splnila (DABB, f. K-BB, k. P113; DABB, f. K-BB, k. P113, 306-307).

Všetky vyššie uvedené snahy o zistenie stavu jednotlivých archívov a množstva dokumentov v nich (okrem sprehľadnenia, ktoré tieto archívy nevyhnutne potrebovali) sledovali svoj hlavný cieľ – centralizáciu archívov hodnoverných miest. Na jeseň 1789 totiž Jozef II. vydal jeden zo svojich mnohých mandátov, podľa ktorého mali byť archívy hodnoverných miest sústredené do centrálného depozitára v Budíne (Gregor 2017, 98; Javošová – Kuzmíková 2001, 266).

Plánovaný zámer sa však nakoniec neuskutočnil. Na jednej strane sa cisárske plány v danej sfére stretli s odmietnutím a proti reakciou dotknutých strán, na strane druhej jednoznačne najviac situáciu ovplyvnila celková politická klíma a začiatkom nasledujúceho roka smrť samotného cisára (Schematismus 1876, 48).¹⁹

¹⁷ Priestor, kde boli archívne spisy uchovávané bol opísaný ako kamenný a klenbový, rozlohou štvorcový. Viedla do neho brána, ktorá od smeru vchodu bola železná. Nachádzalo sa tu taktiež okno opatrené železnými okenicami. Spolu so spismi bola v tomto priestore uchovávaná aj pečať. Na daný priestor nadväzovala ďalšia prázdna miestnosť, za ktorou bola pracovňa. V pracovni boli spisy registrované do protokolov, ktoré tu boli uchovávané. Datované 23. júla 1786 (DABB, f. K-BB, k. P120, nečíslované).

¹⁸ Počet takýchto puzdier – schránok (v pôvodnom latinskom texte *forulus, i, m.*) bol 135, z ktorých bolo spismi naplnených 15. Ostatné boli prázdne. Rozmer jednej schránky bol 2 stopy a celá zostava schránok mala spolu 2 siahy.

¹⁹ „*Etiam archivum hoc conventuale 1789 Budam transferri iussum est. (prot. Dioec. 1790 p. 24); verum mandatum hoc capitulo moram ex mora nectente, effectui non est datum: sequuntur non multo post et retractatione et morte mandantis*“ (Schematismus 1876, 48).

Záver

Počas vzniku Banskobystrickej diecézy v roku 1776 bola pri biskupstve ustanovená kapitula so šiestimi kanonikmi, ktorá v roku 1780 začala po prenesení archívu Turčianskeho konventu vykonávať činnosť hodnoverného miesta.

Uvedené zmeny vyplynuli z dlhodobej potreby rozdelenia Ostrihomskej arcidiecézy na menšie správne cirkevné jednotky, pričom tento proces urýchlilo rozpustenie Spoločnosti Ježišovej v roku 1773, čím sa uvoľnili ako personálne, tak aj finančné a hospodárske zdroje, viazané na cirkev. Vzniknutú situáciu Mária Terézia využila v prospech dismembrácie Ostrihomskej arcidiecézy, ktorú na jej návrh odobril aj pápež. Panovníčka uskutočnila tento akt z pozície svojej moci, odvolávajúc sa na patronátne právo uhorských panovníkov a uplatňujúc politiku cisárskeho dvora, ktorej typickou črtou bolo zasahovanie do cirkevných záležitostí v duchu jozefinizmu. V rámci pokračujúcej reorganizácie štátnych i cirkevných inštitúcií bol po vzniku Banskobystrickej diecézy do Banskej Bystrice presunutý i archív hodnoverného miesta Turčianskeho konventu. Týmto aktom prevzala Banskobystrická kapitula funkciu hodnoverného miesta, ktorú vykonávala v nami sledovanom časovom horizonte pod pečaťou Turčianskeho konventu. Z dokumentu, akým je protokol hodnoverného miesta z rokov 1780 – 1795, a z kanonických vizitácií z roku 1785, možno rekonštruovať fungovanie inštitúcie v prvom desaťročí svojho pôsobenia v Banskej Bystrici. Poznáme personálne obsadenie kapituly, činnosť a agendu hodnoverného miesta.

Reformy uskutočňované Jozefom II. neobišli ani hodnoverné miesta, ktoré boli v tomto čase už v záverečnom období svojho fungovania. Ak by nedošlo k smrti panovníka a k celkovej zmene politickej klímy v Európe v roku 1789, pravdepodobne by k zániku hodnoverných miest došlo skôr ako v roku 1874. O tejto skutočnosti svedčí smerovanie politiky Jozefa II. zjavné z nariadení, ktoré boli zamerané na registráciu dokumentov v archíve kapituly. Možno to hodnotiť ako prípravu na zistenie stavu a obsahu jednotlivých archívov hodnoverných miest, ktoré mali byť následne centralizované v Budíne. Ešte v roku 1789 hrozilo, že sa archív hodnoverného miesta bude sťahovať opäť, tentokrát do Budína. Mandát Jozefa II., ktorý to nariaďoval, však nenadobudol účinnosť. Dôvodom bolo jeho odvolanie a následne smrť panovníka. Banskobystrická kapitula tak naďalej vykonávala činnosť hodnoverného miesta až do zániku tejto inštitúcie zákonným článkom XXXV/1874 o kráľovských notároch, od roku 1802 už s vlastnou pečaťou.

REFERENCES

Primary sources

- Štátny archív v Banskej Bystrici (ďalej ŠABB), fond (ďalej f.). Zbierka matrík (1594 – 1952) (ďalej ZM) kniha *Matricula defunctorum* (ďalej MD) 1780 – 1841. Rímskokatolícka cirkev – Farnosť Banská Bystrica (ďalej RC – FBB)
- Diecézny archív Banská Bystrica (ďalej DABB), fond (ďalej f.) Kapitula – Banská Bystrica (ďalej K-BB), kartón (ďalej k.), P113, *Protocollum loci credibilis* 1780 – 1795 (ďalej PLC)
- Diecézny archív Banská Bystrica (ďalej DABB), fond (ďalej f.) Kapitula – Banská Bystrica (ďalej K-BB), kartón (ďalej k.), P115
- Diecézny archív Banská Bystrica (ďalej DABB), fond (ďalej f.) Kapitula Banská Bystrica (ďalej K-BB), kartón (ďalej k.), P120, *Acta loci credibilis* (1785 – 1795) *protocollata* (ďalej ALCP)
- Diecézny archív Banská Bystrica (ďalej DABB), fond (ďalej f.) Kánonické vizitácie Banskobystrickej diecézy 1754 – 1830 (ďalej KVBD), CV19C I.

Diecézny archív Banská Bystrica (ďalej DABB), fond (ďalej f.) Kánonické vizitácie Banskobystrickej diecézy 1754 – 1830 (ďalej KVBD), CV19C II.

Secondary sources

- Brendza, Gabriel.* 2003. História sídelnej Banskobystrickej kapituly. In Zubko, Peter, Hišem, Cyril (eds.). Kapituly kanonikov. Zborník príspevkov monotematického seminára s medzinárodnou účasťou z cirkevných dejín, Košice 13. marca 2003. Košice, 107-116.
- Gregor, Martin.* 2017. Vývoj hodnoverných miest v Uhorsku. In Brtko, R. et al. Notárstvo a iné právnické profesie v historickom vývoji. Praha.
- Javošova, Erika – Kuzmíková, Miriam.* 2001. Verejnoprávna funkcia Spišskej kapituly v stredoveku. In *Studia archaeologica Slovaca mediaevalia* 3-4, 265-271.
- Juhaniak, Marián.* 2016. Dejiny banskobystrickej kapituly kanonikov. Diplomová práca. Univerzita Komenského v Bratislave. Badín.
- Jurkovič, Emil.* 2005. Dejiny kráľovského mesta Banská Bystrica. Banská Bystrica.
- Koniarová, Anna.* 2002. Dejiny Banskobystrickej diecézy v 18. a 19. storočí. Banská Bystrica.
- Krapka, Emil – Mikula, Vojtech.* 1990. Dejiny Spoločnosti Ježišovej na Slovensku. Cambridge, Ontario, Canada.
- Lacko, Richard et al.* 2011. Banskobystrické biskupstvo, Cestou Cirkvi je človek. Banská Bystrica.
- Láčlavíková, Miriam – Švecová, Adriána.* 2007. Pramene práva na území Slovenska I. Trnava.
- Markov, Jozef.* 1973. Odraz politických zápasov v obecnej správe Banskej Bystrice v 16. – 19. storočí. Bratislava.
- Mišík, Mikuláš.* 1963. Všeobecné dejiny. In Štilla, Miloš (eds.). Zniev a okolie. Martin.
- Schematismus.* 1876. Schematismus historicus Dioecesis Neosoliensis pro anno saeculari MDCCCLXXVI. Neosolii.
- Takács, Imre (ed.).* 1992. A magyarországi káptalanok és konventek középkori pescétjei. Budapest.
- Tomko, Jozef.* 1995. Zriadenie Spišskej, Banskobystrickej a Rožňavskej diecézy a kráľovské patronátne právo v Uhorsku. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie.
- Winter, Eduard.* 1945. Josefinismus a jeho dějiny. Příspěvky k duchovním dějinám Čech a Moravy 1740 – 1848. Praha.
- Zubko, Peter.* 2003. Vnútorne dejiny Košickej kapituly. In Zubko, Peter – Hišem, Cyril (eds.). Kapituly kanonikov. Zborník príspevkov monotematického seminára s medzinárodnou účasťou z cirkevných dejín, Košice 13. marca 2003. Košice, 7-16.

Mgr. Zuzana Mičková, PhD.
Department of History of State and Law
Law Faculty Matej Bel University in Banská Bystrica
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovakia
zuzana.mickova@umb.sk
ORCID ID: 0000-0002-3481-3654

doc. PhDr. Peter Mičko, PhD.
Department of History
Faculty of Arts
Matej Bel University in Banská Bystrica
Tajovského 40
974 01 Banská Bystrica
Slovakia
peter.micko@umb.sk
ORCID ID: 0000-0002-0073-531X